

الفصل الرابع: في الصلاة على الأموات

فصل چهارم: نماز میت

وفيه أقسام:

شامل چند بحث است:

الأول: من يصلي عليه.

اول: کسی که بر او نماز میت خوانده می شود

وهو كل من كان مظهراً للشهادتين، أو طفلاً له ست سنين ممن له حكم الإسلام، ويتساوى في ذلك الذكر والأنثى، والحر والعبد. ويستحب الصلاة على من لم يبلغ ذلك إذا ولد حياً، فإن وقع سقطاً لم يصل عليه ولو ولجته الروح.

هرکسی که در ظاهر به شهادتین اقرار کند، یا کودک شش سال [تمام] به بالا که حکم مسلمان را داشته باشد، بر او نماز میت خوانده می شود و در این حکم مرد و زن و غلام و آزاد، برابر هستند. خواندن نماز بر کودک زیر شش سال اگر زنده متولد شده باشد مستحب است، اما اگر نوزاد سقط شده باشد -هرچند که روح بر او دمیده شده باشد- نماز میت بر او خوانده نمی شود.

الثاني: في المصلي.

دوم: کسی که نماز میت را میخواند

وأحق الناس بالصلاة عليه أولاهم بميراثه، والأب أولى من الابن، وكذا الولد أولى من الجد والأخ والعم، والأخ من الأب والأم أولى ممن ينتسب بأحدهما، والزوج أولى بالمرأة من عصباتها وإن قربوا. وإذا كان الأولياء جماعة فالذكر أولى من الأنثى، والحر أولى من العبد، ولا يتقدم الولي إلا إذا استكملت فيه شرائط الإمامة وإلا قدم غيره. وإذا تساوى الأولياء قدم الأفقه فالأفقه، ولا يجوز أن يتقدم أحد إلا بإذن الولي سواء كان بشرائط الإمامة، أو لم يكن بعد أن يكون مكلفاً. والإمام الأصل أولى بالصلاة من كل أحد، والهاشمي أولى من غيره إذا قدمه الولي وكان بشرائط الإمامة.

کسی که در میراث اولویت دارد در نماز خواندن بر میت نیز اولویت دارد. پدر میت نسبت به پسر میت اولویت دارد؛ همچنین فرزندان بر پدر بزرگ و برادر و عموی میت اولویت دارد؛ و برادری که با میت از یک پدر و مادر باشند بر برادری

که فقط از یک جهت (پدر یا مادر) با میّت نسبت دارد، اولویت می‌یابد. شوهر بر زن نسبت به مردان فامیل آن زن اولویت دارد، هرچند نزدیکان او (مثل پدر یا برادر زن) باشند.

اگر اولیا⁽¹⁾ یک گروه باشند، از میان آنان، مردان بر زنان و فرد آزاد بر بنده اولویت دارد، و ولیّ برای نماز میّت مقدّم نمی‌شود، مگر در صورتی که تمام شرایط امامت⁽²⁾ در او وجود داشته باشد، وگرنه شخص دیگری مقدّم می‌شود. اگر چند نفر از اولیای میّت برابر باشند، فقیهترین و بعدازآن با تقواترین آنان مقدّم می‌شود. کسی حق اقامه نماز بر میّت را ندارد، مگر با اجازه ولیّ میّت، چه ولیّ میّت شرایط امامت را داشته باشد، یا نداشته باشد، البته مکلف بودن در ولیّ میّت شرط است (تا بتواند دیگری را مقدّم کند).

امام معصوم برای اقامه نماز میّت بر همه افراد اولویت دارد؛ و همچنین فرد هاشمی - اگر شرایط امامت را دارا باشد و ولیّ میّت او را برگزیند - بر دیگران اولویت دارد.

ويجوز أن تؤم المرأة بالنساء ويكره أن تبرز عنهن، بل تقف في صفهن، وكذا الرجال العراة. وغيرهما من الأئمة يبرز أمام الصف ولو كان المؤتم واحداً.

اگر همه نمازگزاران زن باشند، امامت نماز میّت توسط یک زن جایز است، البته کراهت دارد که از صف اول جدا شود، بلکه همه در یک صف بایستند؛ و همچنین هنگامی که نمازگزاران، مردانی باشند که عریان هستند (همه در یک صف می‌ایستند)؛ در غیر از این دو حالت، امام جلوتر از صف اول می‌ایستد، حتی اگر تنها یک نفر به او اقتدا کند.

وإذا اقتدت النساء بالرجل وقفن خلفه، وإن كان وراء رجال وقفن خلفهم، وإن كان فيهن حائض انفردت عن صفهن استحباباً.

اگر چند زن برای نماز به یک مرد اقتدا کنند باید پشت سر او بایستند و اگر چند مرد نیز حضور داشتند باید زنان پشت سر مردان بایستند. اگر زن حائضی در میان نمازگزاران باشد مستحب است که در صفی جدا بایستد.

الثالث: في كيفية الصلاة.

وهي خمس تكبيرات، والدعاء بينهم غير لازم بل مستحب، وأفضل ما يقال: ما رواه محمد بن مهاجر عن أمه - أم سلمة - عن أبي عبد الله (ع) قال: كان رسول الله (ص) إذا صلى على ميت كبر وتشهد، ثم كبر وصلى على الأنبياء ودعا، ثم كبر ودعا للمؤمنين، ثم كبر الرابعة ودعا للميت، ثم كبر [الخامسة] وانصرف. وإن كان منافقاً اقتصر المصلي على أربع وانصرف بالرابعة، أو يدعي عليه في الرابعة

1 - کسانی که در خواندن نماز بر میت اولویت دارند. (مترجم)

2- عدالت، ایمان، پاکی تولد، بلوغ، عقل، مرد بودن در صورتی که بین مأمومین، مردی وجود داشته باشد و... (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء اول،

وينصرف في الخامسة وتجب فيها: النية، واستقبال القبلة، وجعل رأس الجنازة إلى يمين المصلي. وليست الطهارة من شرائطها. ولا يجوز التباعد عن الجنازة كثيراً، ولا يصلي على الميت إلا بعد تغسيله وتكفينه، فإن لم يكن له كفن جعل في القبر وسترت عورته، وصلي عليه بعد ذلك.

سوم: كيفيت نماز ميت

نماز ميّت پنج تكبير است و دعا ميّان آن‌ها واجب نيست، بلكه مستحب است و بهتر است كه به‌عنوان دعا آنچه محمدبن مهاجر از مادرش (أم سلمه) از امام صادق (ع) روايت کرده است، خوانده شود؛ كه ايشان فرمود: همانا پيامبر (ص) هنگامی كه بر ميّتی نماز ميخواند، تكبير ميگفت و شهادت ميداد، سپس تكبير می‌گفت و بر انبيا(ع) درود می‌فرستاد و دعا مينمود، سپس تكبير ميگفت و برای مؤمنين دعا ميكرد، سپس تكبير چهارم را گفته، برای مرده دعا مينمود، سپس تكبير (پنجم) را ميگفت و از حالت نماز خارج ميشد. اگر ميّت منافق باشد، نمازگزار می‌تواند بعد از تكبير چهارم نماز را تمام کرده، يا اينكه بعد از تكبير چهارم ميّت را نفرين کرده، نماز را با پنج تكبير تمام كند.

در نماز ميّت اين امور واجب است: نيت، رو به قبله ايستادن و سر جنازه را در سمت راست نمازگزار قرار دادن. طهارت نمازگزار در نماز ميّت از شرايط آن نيست. فاصله زياد از ميّت جايز نيست. فقط بعد از غسل و كفن كردن ميّت می‌توان بر او نماز خواند و اگر ميّت كفن نداشته باشد، بايد جنازه را در قبر قرار داده، عورتش را پوشاند و سپس بر او نماز بخواند.

وسن الصلاة: أن يقف الإمام عند وسط الرجل و صدر المرأة، وإن اتفقا جعل الرجل مما يلي الإمام والمرأة وراءه، ويجعل صدرها محاذياً لوسطه ليقف الإمام موقف الفضيلة، ولو كان طفلاً جعل من وراء المرأة. وأن يكون المصلي متطهراً وينزع نعليه، ويرفع يديه في أول تكبيرة وفي البواقي. ويستحب عقيب الرابعة أن يدعو له إن كان مؤمناً، وعليه إن كان منافقاً، وبدعاء المستضعفين إن كان كذلك، وإن جهله سأل الله أن يحشره مع من كان يتولاه، وإن كان طفلاً سأل الله أن يجعله مصلحاً لحال أبيه شافعاً فيه. وإذا فرغ من الصلاة وقف موقفه حتى ترفع الجنازة، وأن يصلي على الجنازة في المواضع المعتادة، ولو صلى في المساجد جاز. ويكره الصلاة على الجنازة الواحدة مرتين.

سنتهای نماز ميّت:

اينكه امام برای ميّت مرد، مقابل وسط بدن او و برای ميّت زن، مقابل سينه او بایستد. اگر دو ميّت (يك مرد و يك زن) با هم باشند، مرد را جلوی روی امام و نزديك به او، و بعد از آن زن را قرار دهند، به‌گونه‌ای كه وسط بدن مرد و سينه زن در يك راستا باشد تا امام بتواند هم‌زمان در محلی كه فضيلت بیشتری دارد بایستد. اگر يك ميّت كودك باشد او را بعد از زن قرار ميدهند.

از جمله سنت‌ها اين است كه نمازگزار طهارت داشته باشد و كفش خود را از پا در آورده و در تكبير اول و ساير تكبيرها دستان خود را بالا ببرد. مستحب است بعد از تكبير چهارم برای ميّت اگر مؤمن باشد، دعا كند و اگر منافق باشد نفرينش كند و اگر از مستضعفين بود در خور حال او دعا نمايد؛ اما اگر حقيقت را در مورد ميّت نداند دعا كند كه وی را با آن كس كه در ولايت او بوده محشور نمايد؛ و اگر كودك باشد دعا كند كه اين كودك باعث صلاح حال

پدرش و شفاعت‌کننده او باشد. هنگامی که نمازگزار از نماز فارغ شد در محلش بایستد تا جنازه برداشته شود. نماز میت را در محلی که برای این کار است بخوانند، و خواندن آن در مسجد نیز جایز است. مکروه است بر یک جنازه دو بار نماز خوانده شود.

مسائل خمس:

مسائل پنج‌گانه:

الأولى: من أدرك الإمام في أثناء صلاته تابعه، فإذا فرغ أتم ما بقي عليه ولاء، ولو رفعت الجنازة أو دفنت أتم ولو على القبر.

اول: اگر فردی در حین نماز به امام بپیوندد، از امام پیروی کند تا زمانی که امام از نماز فارغ گردد و بعد از آن، نمازش را کامل کند.⁽³⁾ اگر جنازه را بلند کرده یا دفن نمودند، باز هم نمازش را کامل می‌کند حتی اگر بر قبر میت باشد.

الثانية: إذا سبق المأموم بتكبيره أو ما زاد أعادها مع الإمام.

دوم: اگر مأموم یک تکبیر یا بیشتر را زودتر از امام بگوید، باید دوباره آن را همراه امام تکرار کند.

الثالثة: من لم يصل على جنازته يجوز أن يصل على قبره في أي وقت ولو بعد مدة طويلة ولا تترك الصلاة على مؤمن.

سوم: اگر بر جنازهای نماز خوانده نشد و او را دفن کردند، جایز است هر زمان که شد بر قبر او نماز خوانده شود، هرچند که مدّت زیادی بر آن گذشته باشد و نماز بر مؤمن نباید ترک گردد.

الرابعة: الأوقات كلها صالحة لصلاة الجنازة، إلا عند تضيق وقت فريضة حاضرة. ولو خيف على الميت - مع سعة الوقت - قدمت الصلاة عليه.

چهارم: نماز میت را در هر زمان می‌توان خواند، مگر اینکه وقت نماز واجب تنگ شده باشد. اگر بترسند که برای میت مشکلی پیش آید (و نماز واجب دارای وقت کافی باشد) نماز بر میت را مقدم کنند.

الخامسة: إذا صلى على جنازة بعض الصلاة ثم حضرت أخرى كان مخيراً، إن شاء استأنف الصلاة عليهما، وإن شاء أتم الأولى على الأول واستأنف للثاني.

3- یعنی تکبیرهای باقیمانده را بدون خواندن دعا، پشت سر هم می‌گوید. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء اول، طهارت: ص 84)

پنجم: اگر در حین خواندن مقداری از نماز بر یک جنازه، میّت دیگری را برای نماز بیاورند، امام می‌تواند نماز را رها کند و از نو بر هر دو میّت یک نماز بخواند، یا اینکه نماز را بر میّت اوّل تمام کند و بر جنازهٔ دوم جداگانه از نو نماز بخواند.

